Nr. 13. Neue Jüdische Zeitung. פיעטער יאהרגאנג.

נייע יידישע צייטונג

ווי „נייע יידישע צייטונג" ערשיינט יעדען מאנטאג אונד דאנערסטאג.

פרענומעראציאנס-פרייזע:
נאנצעריגיג 7 פל. — קר.
האלבעריגיג „ 3 „ 50 „
פיערטעליעריגיג „ 1 „ 75 „

דיא רעדעקציאן אינד אדמינסטראציאן בעפינדעט זיך Schiffmannsgasse 6, Budapest.

מאנוסקריפטען אויך דיא פרענומעראציאנס-בעלדער זאל זענדען זינד.

אינזעראטע ווערדען בילליגסט בעריעכנעט.

ב"ה בודאפעסט כו חשון **Budapest, Montag 26. November 1883.** שנת תרמ"ד לפ"ק.

דיא צייטונגען אים לאנדטאגע.

(פאר־זעטצונג.)

מיטוואך וואר דער טאג דער אנט־פעמטע־פארטיא. וואר דיא צעיטונגען זיך אלס פארטיא אים לאנדטאגע אינגעהרטע, אנדרעס נעזאגט אגאדי אים נאמען דע־זעלבען איינען פאן אללען 5 (שרייבע פינף) מיטגלידערן אונטערשריעבענען אנטראג פארלעגטן. ווארין דיא פערלאנגטן. דאסס דאס אב־געאדרעסעטהיר דיא פארלאנג אבער דיא צייטונג עהע אבלעהנען זאלל. אגאדי זאגטן: דיעזעס גע־זעטץ קאנן קיינע וועהרהטעטיג ווייקונג אויף דיא בריסטליכ־אונגארישע נעזעטצלעבען אבען, דיא זיך מיט דען יודען ניכט פערשמעלצען קאנן, ווייל דיעזעס נעגען דיא אטערעססן דער יידישען־ראס אונד נעגען דען תלמוד ווערע. מיטא בעדראהט דיא רעדע־יהיהט דער דעפוטירטען, ווייל אידן דיא „יידישע נראמאטיק" דאצו טרייבט. זיינע פארטיא איזט פייא פאן יעדער רעליגיאזען אנדזודזאמקייט; דיא איזט נור נעגען שמאאסט־נעפעדרליכע סעקטען. דער אגאט סעמיטזמס איזט ניכט אוים דעם איסלאנד הערייننגעבראכט וואررען, ער איזט אין אונגארן זא עגטשאנדען, וויא ער איבעראלל עגטשטעהט. וא יודען זינד. דיא צייטונ־גען זינד אין יידישען העגרען, אונד אין דייזען דא־בען זא זעלבסט דען יוסטעצטיגסטער בעשיאפפט, ווייל ער אים עסלארער פ־אצעסטע אונפארטהיי־איש וואר.

אלעקסאנדער קאראשי בע־וויזט. דאס דיא גיסטליכען. דיא עכסטערן עגשטאי־כען האבען. אים אנרעכט זינד. וועגן דא גלויבען, דאס זיי דיא אונד ניכט דער שאאפט אנד עהע־רעכט צו רעגעלן האבען. אין אונגארן גיבט עס פינפ־צעהן עהענזעטצען. אונד נור דיא אללגע־מיינע צווילעהנג האגנטע אדרענונג ברייגען. דיא פארלאנג נימסט ער אן. אלס אבערגאנג צור אבל־נאמאיישען צווילעהנג, דיא ניכט אויסבליבען קאנן, דער אגאט־סעמיטישען העטץ מים אין עגדע גע־מאכט ווערדען, דיא יודען מיססען אים אהרער אינזאמען לאנג הערזיס. דיא יודען האבען אין דער אונגארישען נאציאנאלגעזאנג נראכט פארשריעט נעמאכט. אונד אין אללען אנדערן זיך איינגע־צייכנעט.

דאנן שפראך דער נייסטליכע הערזיטש נעגען דיא פארלאנג. ער איזט עס זיינען וועהלערן שולדיג. דאנעגען זא שטאמען; ניכט נור דען בריס־טען, זאנדערן אויך דען יודען. דיא אהן געוועהלע האבען, אונד וועלכע דיא צווילעהנג ניכט וואללען, דיא שוידעוואנד נעגען יודען אונד בריסטען איזט אראלט אונד זא נראס. דאס דיעזעס נעזעטץ זיא ניכט וועגשאפפען ווערד.

יוסטעצ־מינסטער פולער פערטהיי־דיגט דיא נעזעטצגעבפארלאנג. דיא דאך זיין קינד איזט, אויף אייגע זעהר אונגעשיקטע וויייזע. מאן קאנגטע אידן נאך זיינען וואررען פיר איינען נייסט־ליכען האלטען.

אישטאצי שמאאס. דא עס אין זיינער נעמיינען נאמזט לייגטן, וויא אייגע קאפא אויף דיא יודען. דיא קראוואללע, אגאט אין. ווערדען דורך דיע־זעס נעזעטץ ניכט אויפגעהאבען, זאנדערן נור אהל אגס פיער נעיסקן. דיא יודען זינד דיא נעווארטע־לאזעסטען העטצער. דיא דורך אדרע נעוואלטטהע־טיגקייטען דיא אפפעטליכע וכערהיים אין נעפאהר בריינגען אויך דיא קראוואללע אים אלאטער קאמ־

דיעזער פארייننגעגאנגען איזט; ער קאנן ניכט רו־היג שפרעכען זיא פיעלפארליא צוזאמ־מען. דאפאן שפריכט ער נאר ניכט. דאס ער שאן אים פארהיינין פירכטעט, דאס מאן דיעזע דייריאפטע דיעזעגעהנג בעגעגנען ווערדע. דער פארדערנער זאגטע דאך מיט נאכאטר דרהמזעליגקייט אונד זיך אויף דיע בערופענד, דאס דארט פיעלע בריסטען אים אינטערעססע דער צווילעהנג צום יידישען גלוי־בען אבערטראגטן. ער זאגטע, דאס דיא צווילעהנג איין נעשעפט איזט; דאס איזט זעלבסטפערשטענד־ליך. דענן ניכט פון דענן פיא דען יודען אירגענד איין דינג. דאס קיין נעשעפט פון בעדייטטע? פיא איזט־נען פראגטע מאן ניכט: „לייבעסט דוא מיינע טאכ־טער ז־ זאגדערן; „וויפיעל גילד ניבסט דוא ז־ דא־צו נעדענקע שאן אייגע מאלקלקהגיים. דאס ער דען אנטראג דיארים אייגע היכבעליא גאנגטע. וואס וואר דענן דאס, אלס ער אין זיינעם בעצירקע אלס אפפאזיציאנעללער אבגעגעדענעטער אויפארטאם אונד יעפצט אויף דיער רעכטען זייטע דטצט? וואס איזט דאס? (רופט אויף דער אינטערסטען לינקען): „נע־שעפט ז־) יאוואהל, דאס איזט דאס ריכטיגע וואررט: „נעשעפט ז־ ניכט נור, דאס דער נעזעטצגעבונגטאוואך דאס לאנד פאן דען יודען ניכט עפאנציפירטן וואר־דע, זאנדערן דיא ווערדען אטטטער צאהלדייכער ווערדען. אין 40—30 יאהרען, וועלכע יידשיינונג וויידד דיא אויפטרעטען? דייער איזט נלייך דאס אבערדזיז, וויא ווערדען דארט דיא אין אונגארישע נאלא גע־קליידעטטן נעשטאלטען דך אויסגעטעטן נעבנדדען סענטעט אוים שאפפ־ אדער לאמסמטיטיען? וויא ווערדען דייעזע רודטייכען אדגען דאס שאפפ אדער לאמסמפעלל . . .

פרעזידענט: אום פערגעבונג, דאס איזט קיין פארלאמענטארישער איסדרוק.

עמעריך סאלאי: איך ביטטע, אין דער ערזוידדונג אייגער לאמסמטיטיגע זעהנע אין ניכטס אונ־פארלאמענטארישעס. שטאמטט אים אבערדזיז גע־זעטצע צו בעבען, פיעל עדלעס אונד נוטעס צו שאפדע צו בריינגען. ווערדען דיא אויף דער באר־דע „בעשעפטטען־ דיא קלייننרונדבעזטאנדע ווער־דען יעגעס האנדזערך פארזטעטצען, וועלכעס דיא יודען, נאכדעם דיא דך בעייכבערטען, אויפגעלאס־סען, דיא ווערדען מיט דייטען האנדעלן אונד מיט דער פייפע פאן דארף צו דארף נעהען. איך בע־דייערע, דאס דער מינסטער־פרעזידענט אין דער בע־ריינדונג דעם נעזעטצגעבונגטאוואפס אויך דיא צו־שטענדע אים שאפאריער קאמטאט פארבראכטע, דייפסבעגיגליך בעמערקע איך, דאס דארט דער שטוהלריכטער, דער הערר שטראפלאז אויסגינג, אויף דאס פאלק שיעסען לייס אונד צוואר אויף דאס פאלכסגעדע פאלק, דענן אייגער האט פאן ריק־ווערטס אייגע שטוואנדע בעקאמטען. דער מינס־טער נייפפט דאס קאמטאט אן, טראטצדעם דעם גיע אייגען אגלוהס הקצי נעבאפען, דער מינסטער פראבירט אללעס, זעלבסט דיא פערלייטמדונג. וועגן דעם מינסטער זך פיר דען וועכסטער דעם נעזעטצעס העלט. דאנן מוס אין נערעכט זיין. דאס קאמטאט האט אייגע אונטערזוכונג אנגעפאנדענס. אגאט אין פר־אהדרען. אב דער שטוהלריכטער ניכט נעזעטצווידד־ריג פארגעגאנגען. דער מינסטער פרלוכט דעם ניכט. דיא אונגלילכען פרייننסטע שעבטע מאן דען אנט־סעמטישען העטצערייען אין דיא שוהע, טראטצדעם אין קיינעם אייننצנג אנטשטעטשען בעצירקע אייننג רהיטשטאיונג פארפעל. ער לעדנטע דען נעזעטצעגטאוואך אב.

טאטע האבען זיא גענאמכט. דיא בריטבען זינד דעם לעבענדע אהרדער קינדער ניכט זיכער, וויא דער טרוירינג פאלל דער עסטער שאיטאאיז בע־וויזט. דיא אידר לעבען אים שטעטעל אויסגעדיכט האט. דיא יודען פערבריטען דען יהוליסמוס. אוד־רע אונזוערדיטעט (האהע שולע) איזט דא בראנט־ווייטשנקע. דארט פערבריטען זיא דיא יידישע בילדונג. דארט רואינירען זיא דאס פאלק, אונד עס איזט קיין וואונדער. וויענן דיעזעס צו דער האקע נרייפפט. אביריגענס הארען דיא אללעע אטטטער מעהר אויף. וויא זך בריטטען מיט יודען פאארען, דיעזע עהען זינד אויפאללעגד שטייל (אונפ־רוכ־באר). דיא קינדער אלכער עהען ווערדען קיינע בריטטען זיין, זאנדערן יודען אדער אלליאיריטע דער יודען. דיא יודענשטונגען, דערען עס מעהר ניכט אלס מאן גלייבט, זינד שאן עטצט דיא ערבטטערט־סטען פיינדע דער אנט־סעמטען. צום שלוסטע ער־קלערט אישטאצי. דאס עס דרען אנטראג אגאדים אנגענהמט. (כל העורב לטינו.)

ווידאוויטש: אין איינעם קאנשטיטו־צייאנללען לאנדע דארף מאן קיינע אויסנאהמטס נעזעטצע שאפפען, אונד דיא פארלאנג ווערע אין זאלכעס, דארום נימטט ער עס ניכט אן.

אייזאן שיטאנ: דער נעזעטצעגטאוואך איזט פאן דען יודען נעמאכט ווארדען, אונד דיא וואללען אידן יעטצט איינשטונגللען. וועגן ער דורכ־נעהט. ווירד אוזערע נעזעטללשאפפט אטטטער מעהר פערוידדט ווערדען. ער שליעסט זך אגאדי אן. (דער מטט אויף דער שוייפעל.)

אין דער דאנגערסטאנדטצונג וואר דער ער־סטע רעדנער פוילמאנדל. דער פיר דאס עהענזעטצעק שפראך. אלס בעוויז. דאס דיא בריס־טען קיינע זא נראסע אבנייגונג נעגען אייגע פער־בינדונג מיט דען יודען האבען. בריינגט ער דיא נע־סטען יודען. וועלכע זיך מיט בריסטען פערבינ־דען. אין יודען נעדענט עגהשעליטנגען צווישען בריסטען אונד יודען אטטטער צו. אונד אונגארישע בירגער מיססען אים אויסלאנד נעהען. וועגן דיא אייגע מישעהע אייننגהנג אללגן. אין וועגן אללען זינד אונגארישע בריסטען צום יודענטהום אביר־טרעטען: 1880 — 27; 1881 — 7; 1882 — 11; 1883 ביז אויגוסט 18. דער רעדנער נימטט דען עגטשוואך אן. וועגן ער אויך אין אנהענגנדער דער אללגעמי־נען צווישלעהנג איזט. מאן ערווארטעט פיעלליכט פאן מיר, אאגט ער, דאס איך צוואאס זאגען ווערדע אביר דאס יודענטהום. אביר דיא אייننגטאאסטען דער יודען, אביר אהדרן פאארזטטהום אונד אה־רע מאדאיריזיזנג. ווייל איך זעלבסט יודע בין, (וועגן ער עס ניכט זעלבסט בעזאגט העטטע, ווירדע מאן עס קיים גלויבען!) דאך אונטערלאסט־ע איך עס, ווייל דער נראטע מיסטער באלטהאזאר הארוואטה עס בעטהאן האט. אונד דאך וויילל איך אייך וואארטטעלטטע ווד (שאן וועיערע?) זאגען: איך ווילל דער אונגארישען נעזעטצגעבונג מיינע דאנק אויסטעעקען פיר אידרע בריייזנגנקייט; — נלייך וויא דיא קאנשטטטוציאן ווידער אייننגעהדרט ווארדרע, האבען זיא דיא יודען עמאנציפירט. יעפצט אבער ווערדען דיא דיא עמאנציפאציאן אפللגנדען. הייל אונגארן, הייל דיעזער נעזעטצגעבונג!

עמעריך סאלאי ערגריפ דאס וארט. צו בעגינן דיעזער רעדע שפריכט ער נעגען פיל מאנדל. דער אייننגן פערפעלטטען שאאנדטנגקט איننننמטט. פון איזט אייننג אללגעמיין בעמאننגטע מהאמזאכע. דאס דארט. וויא אין יודע אים שפיעלע

דיא צייטונגען אים לאנדטאגע.

(פאר־זעטצונג.)

מיטוואך וואר דער טאג דער אנט־פעמטע־פארטיא. וואר דיא צעיטונגען זיך אלס פארטיא אים לאנדטאגע אינגעהרטע, אנדרעס נעזאגט אגאדי אים נאמען דע־זעלבען איינען פאן אללען 5 (שרייבע פינף) מיטגלידערן אונטערשריעבענען אנטראג פארלעגטן. ווארין דיא פערלאנגטן. דאסס דאס אב־געאדרעסעטהיר דיא פארלאנג אבער דיא צייטונ־עהע אבלעהנען זאלל. אגאדי זאגטן: דיעזעס גע־זעטץ קאנן קיינע וועהרהטעטיג ווייקונג אויף דיא בריסטליכ־אונגארישע נעזעטצלעבען אבען, דיא זיך מיט דען יודען ניכט פערשמעלצען קאנן, ווייל דיעזעס נעגען דיא אטטערעססן דער יידישען־ראס אונד נעגען דען תלמוד ווערע. מיטא בעדראהט דיא רעדע־יהיהט דער דעפוטירטען, ווייל אידן דיא „יידישע גראמאטיק" דאצו טרייבט. זיינע פארטיא איזט פייא פאן יעדער רעליגיאזען אנדזודזאמקייט; דיא איזט נור נעגען שמאאסט־נעפעדרליכע סעקטען. דער אגאט סעמיטזמס איזט ניכט אוים דעם איסלאנד הערייننגעבראכט וואررען, ער איזט אין אונגארן זא עגטשאנדען, וויא ער איבעראלל עגטשטעהט. וא יודען זינד. דיא צייטונ־גען זינד אין יידישען העגרען, אונד אין דייזען דא־בען זא זעלבסט דען יוסטעצטיגסטער בעשיאפפט, ווייל ער אים עסלארער פ־אצעסטע אונפארטהיי־איש וואר.

אלעקסאנדער קאראשי בע־וויזט. דאס דיא גיסטליכען. דיא עכסטערן עגשטאי־כען האבען. אים אנרעכט זינד. וועגן דא גלויבען, דאס זיי דיא אונד ניכט דער שאאפט אנד עהע־רעכט צו רעגעלן האבען. אין אונגארן גיבט עס פינפ־צעהן עהענזעטצען. אונד נור דיא אללגע־מיינע צווילעהנג האגנטע אדרענונג ברייגען. דיא פארלאנג נימטט ער אן. אלס אבערגאנג צור אבל־נאמאיישען צווילעהנג, דיא ניכט אויסבליבען קאנן, דער אגאט־סעמיטישען העטץ מים אין עגדע גע־מאכט ווערדען, דיא יודען מיססען אים אהרער אינזאמען לאנג הערזיס. דיא יודען האבען אין דער אונגארישען נאציאנאלגעזאנג נראכט פארשריעט נעמאכט. אונד אין אללען אנדערן זיך איינגע־צייכנעט.

דאנן שפראך דער נייסטליכע הערזיטש נעגען דיא פארלאנג. ער איזט עס זיינען וועהלערן שולדיג. דאנעגען זא שטאמטען; ניכט נור דען בריס־טען, זאנדערן אויך דען יודען. דיא אהן געוועהלע האבען, אונד וועלכע דיא צווילעהנג ניכט וואללען, דיא שוידעוואנד נעגען יודען אונד בריסטען איזט אראלט אונד זא נראס. דאס דיעזעס נעזעטץ זיא ניכט וועגשאפפען ווארד.

יוסטעצ־מינסטער פולער פערטהיי־דיגט דיא נעזעטצגעבפארלאנג. דיא דאך זיין קינד איזט, אויף אייגע זעהר אונגעשיקטע וויייזע. מאן קאנגטע אידן נאך זיינען וואررען פיר איינען נייסט־ליכען האלטען.

אישטאצי שמאאס. דא עס אין זיינער נעמיינען נאמזט לייגטן, וויא אייגע קאפא אויף דיא יודען. דיא קראוואללע, אגאט אין. ווערדען דורך דיע־זעס נעזעטצ ניכט אויפגעהאבען, זאנדערן נור אהל אגס פיער נעיסקן. דיא יודען זינד דיא נעווארטע־לאזעסטען העטצער. דיא דורך אדרע נעוואלטטהע־טיגקייטען דיא אפפעטליכע וכערהיים אין נעפאהר בריننגען אויך דיא קראוואללע אים אלאטער קאמ־

ראשון דעם אינגערן האט דיא אפעלאציאן מיס-בילינט.

• (ווידענפערפאלגונגען אין רוסלאנד.) אין דער אומגעגעד פאן קרייוואַ-ראַ גיבט עס נאך אימסער אנגרייפע געגען דיא יודען. דיא אבער פאם מיליטער שנעלל אונטער-דריקט ווערדען. עס שיינט אבער, דאס דיא יודען נור צור איסרעדע דיענען, אום דיא אונצופרידענע היטדער בעפאלקערונג געגען דיא רעגיערונג אונד דיא בעאמטע צו איסערן.

• (זומאר.) אין דעם דאבאער האסטער וואורדע פארגעסטערן אבענד דער דא-באער נאסווירסה מארטין וועלנער אויף דער היטפאדרט פאן איינעם בעוואפנעטען מאנן אנגע-האלטען אונד אלס ער פאם וואגען שטיגע, דורך איינען שוס געמאדטעט. דיא פערדע ליפען, פאם שוסס ערשרעקט, טוט דעם וואגען דאפאן אונד דער קוטשער קאנגט דיזעלבען נור טיט מיהע ערייכבן אונד בעשטיינען. דער ריבער נאהם וועל-נער זיין געלד אב אונד ליעס אידן, דער שדאר-סע ליעגען. ווא פערלישעט. וואורדע דער דיוב מאדער אין דער פערזאן דעם דעזערטערס נאב-ריעל שאאנגל פערהאפטעט.

• (ידישע וואהלטעטיג-קייט) אין פאריז שאפט לעפצמהין דער באנ-קיער אנטאינע קאנינגוואדער. דער דיא סיסמע פאן איינער מיללין פראנקס פערמאכט. דאס דיא פאן איינע מאראיע פיר פערלאסענע קינדער אנ-געלעגט ווערדע. וואו זיא צום פעלדביא ערגאנגן ווערדען.

• (עלבסטמאר-פערזון.) דער 28-יעהרינע מעהלאענגס. מאקס יעללינעק אין ווינן האטט מיסטער פאן פערפלעשטען מעהל פערזוכט. ער וואר-דעט אום בעשטעללונגען אויפצונעהמען. ער וואר-דע צו 3 מאנאטען קערקער פערארטהיילט. נעפ-מען האט ער זיך אויף דער פרוסבארזע עשיע. סען וואללען, אונד 3 שיסס אויף זיך אבגעפייערט. דאך האט קיינער נעטראפפען.

בריעפקאסטען דער רעדאקציאן.

הי ס. הארסשטיין, אראש. דיא 2 לאנד זינד נעכ נעצאנגען.

הי ל. מ., קאקלבורג. מאיליגרעדע סעריע 7038 איזט נעכ נעצאנגען, וואהל אבער 7039; — קינשטשע שאטט 60,619 — 60,618.

הי ווייס, שטענדל. שיקען דיא אונס אין סעריינגס איהרער מאיליגרעדע, זא ווערדען ווער דיענע רעווידירען.

הי נאלדבערגער, שטאיאקואא. קינשטשע — נינשטשע.

הי ביקן, שאפאריאוואר. נעכ נעצאנגען.

דער העלד פאן סעפור

דיעזער, אין אונזערעם בלאטטע אים אב-געלויפענען יאהרע אלס אפאלזיעמאן ערשיע-נענע רוסטאריש ראמאן ווירד דורך דיא אר-מיניסטראציאן דיעזעס בלאטטעס נעגען אייג-זענדזם פאן נור

40 קרייצער

פארטאפייא איבערהאל הין צוגעזענדעט. — דיעזער ראמאן איזט זעהר אינטערעסאנט. 120 אינטונגסזייטען שטארק אין אין אינגעם נעגע-מען פאטיש-אנשאלאן. צובונדען צו בעגיעהען טור דורך:

דיא אדמיניסטראציאן
דער
„נייען יידישען צייטונג"
בודאפעסט, שיפפמאנס-נאסטע 6.

דער העלד פאן סעפור!

דיא נייעסטע ערפינדונג

איזט דאס נאך פארהאנדען באנאנד אין אמעריקא זיי-פערגעסטע פעלאפטישע ברובאבאד פאן אללען עזר, וואוהאל פיר הערען אלס אויך פיר דאמען אונד קינדער; זעלבען איזט אזנע פערזעהן אין יעדעם נומפר קיפפליך קאנשטיזירט אונד דאס דען צוועק, דאס מן זעלבסט דיא פעראלטעפטען בריל אין קרעפטיגע צייט אין דיא גלייטע לאנד בייגינגט.

פרייז: איינפאכע פאן 6—7 גולדען, דאפפעלטע פאן 10—15 גולדען. פיר קינדער אום דיא האלפטע ביל-ליגער.

נאכאנס לאנגע אין מיטטעל-שפרייצען, לוגס-פאלפפערן, בעטטע-איינלאגען, נומפר-שפרייבפעטע אונד אללער נומ-וואארען-אראטיקעל. — בייא בריכבאנדערן בעטטע אנגעב-בען אב דרעסדען, לייפזיק אדער בודאפעסט, זא אויך דיא לייזבוטטיג.

MORITZ POLITZER, k. k. Bandagist,
Budapest, Franz-Deákgasse.

לאטטא-ציעהונג פאם 21. נאוועמבער.

בריען 26 49 10 6 33

פערגאטווארטליכער רעדאקטער:
יקותיאל הלוי לעדערער.

אינזעראטע.

קיין לונגענלייידען מעהר!!

דיא א׳ שטרוס-שען אפטעריקאנ׳ היילכרייטער עקסטראקט ברוסטאפטזללען נענען הוסטען, הייז-זערקיט, אסטמאה, קראמפף אונד קיכהוסטען אונד יעדעס לונגענ-לייידען ווערדען בעפעסנס עפפאהלען, דא דיזעל-בען בייא פיעלען פוזיענדען פיידע-דען וואונדער נעווירקט האבען, אונד ליינען פוזיענדע פאן אפטעסטע צור איינזיכט פאר. — פריים פיר קראנען 20 קר., 6 קראנען 1 פל. טעגליך פאפטפערזענדונג. פ

פערגער א׳ שטרוס-שען אפטעריק היילכרייטער עקסטראקט ברוסטסירופ פיר שווערקראנקע וואכענרינען אונד קלייגע קינדער פאן וואונדערווירקונג זיינד קייפ-אונד קראפטפפלוסטסירופ, פריים פיר פלאשע 50 קר. 6 פלאשען 2 פל׳ 50 קר׳. — צו האבען אין דער אפאטהעקע יאזעף פאן מאראק, בודאפעסט קאנינגסגאסע נר 12, א׳ שפרייס יאבסאנגאסע 16, אונד אין אללען אפאטה-קען דעם לאנדעס. ☛ ווידערפערקיפער ראבאטט.

אעמהערישע אללע,
עסטענגען, אפטהערם אונד אלאיערם
צור ערזעטצונג
פאן אללען גייסטיגען געזעטצקיי-
וויא:
ליגערע, רום, שליוואוויץ, טרעבער
אויף קאלטעם וועגע אדגע אפפאראטע,
עמפפעהלט דיא אפאטהע דעם
ארנאלד וואטטעריך
בודאפעסט.
מאבאקגאסע, וויס-א-וויס דעם אויבר׳ טעמפעל
פערגער וויינגעשעפט, קאפקע אונד אללע צור וויינ-
פערבעפטיגונג נאטהיגע אפטיקעל. אפאטע וועינגאר-
בע, שוללעראבע, וויינבוקעס, הוזיינבראנע, גלי-
ערען, וויינשפרייבע, קלעטענסטאוויר, עטע, צור
וויינמאנופאקטוראן.

נייא! וויינפערמעהרונגסקאמפאניציאן
מאנופאקטאנסבון אונד פרוזיקאנטע נאמען.

בודאפעסטער בארזענקורזע פאם 21 נאוועמב.

לאנד	לאנד	לאנד	לאנד	לאנד	לאנד
לאנד	לאנד	לאנד	לאנד	לאנד	לאנד

לאזע.	קר	סל
1854ער 4 פערצענטיגע שטאאטסלאזע	120	50
1860ער „ נאנצע לאזע	132	70
1860ער „ האלבע	139	00
1864ער שטאאטסלאזע צו 100 גולדען	170	00
1864ער „ צו 50 „	171	50
קרעדיטלאזע	179	25
דאנו-דאמפפשיפפאהרטס-לאזע	110	—
אונגאר. פרעמיע-לאזע צו 100 גולדען	114	00
האלבע צו 50 גולדען	114	75
מהרישטאהל-לאזע	110	25
ווייענער קאממונאללאזע	124	75
פרעמסבאר לאזע צו 100 גולדען	127	00
קאמאָ רעמענשיינע	39	—
פורקענלאזע	21	00
אינסבורקער לאזע	21	50
טלאר׳ לאזע צו 40 גולדע	37	25
קנעלבווייזע לאזע „ 10 „	18	50
קראיווער לאזע „ 20 „	20	00
אָפנער לאזע „ 40 „	40	—
מאלפפי לאזע „ 40 „	36	50
רודאלפסלאזע „ 10 „	19	50
סאלם לאזע „ 40 „	52	00
וואלצבורגער לאזע „ 20 „	23	20
סט. גענאים לאזע „ 40 „	48	80
סאאנסבורגער לאזע „ 20 „	24	00
וואלדשטיין לאזע „ 20 „	27	25
ווינדישגרעץ „ 20 „	39	75
לאינאכער לאזע „ 20 „	24	00

ווערטה-פאפערע.	קר	סל
אונגארישע נאדלרענטע 6%	120	25
אונגארישע אפאטיק-רענטע	85	50
אונגארישע נרונדענטלאסטונגען	101	25
טעמעשער-באנאטער	99	50
דונענבערגישע	100	00
גאליצישע	—	—
בוקאוויער	99	25
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	139	50
וויינצעהנטע-אבלאזונגס-שאלדשיינען	98	00
פאאגרישע דער אונגארישען באנקנוטן-דים-אנשאלדס צו 5% פערצענט	102	50
דעמסע דער אונג. הייפאטק-באנק צו 5½%	101	45
דעמסע אללגעמ. באנענקרעדיט צו 5½%	98	50
דעמסע צו 5 פערצענט	101	00
דער אונגארישע-גאליצישען	94	20
דער נאדראפפסבאהן	91	10
אפפסבורגישע קרעדיט-אקציען	282	25
אונגארישע קרעדיט-אקציען	280	50
פערבישע 3% אנלעהען	33	70
נעלד-קורזע.		
וולבערע-אשיא	—	—
דוקאטען	5	75
אפפסבורגישע-אונגארישע 5-פולדען-נאלד-שטיק (20 פראנקס)	9	60
נאפאלעאנער	9	60
דויטשע וויינפאבריקאנטען	59	20
20פראנ-שטיק	11	85
רוסישע אפפיציעלע	1	17

פרוכטפרייזע דער קארנהאללע פאם 21 נאוועמב.

פרוכטע	פרייז	פרייז	פרוכטע	פרייז	פרייז

פרוכטע	פרייז	פרייז	פרוכטע	פרייז	פרייז
קאָרן	7.60	7.95			
נעטסע מאלץ	9.90	10.30			
נעטסע פוטטער	7.25	7.50			
האפער	6.60	6.95			
קוקורוץ באנאטע	6.15	6.30			
אנדערע	6.15	6.25			
הייזע ראטע	6.80	7.10			
וויינען	פער פיזאטער				
„	„	10.25			
קוקורוץ	„ יוני 1884	6.60			
נעטסע	„ פיזאטער	0.—			
האפער	„	7.23			
„	„	0.—			
רעפס	„	—.—			

הילזענפרייטע	פאן	ביז
פיזאלען	10.25	10.50
צוויבעלנאנען	12.00	12.25
לינזען	12.00	14.—
ערבזען	10.00	10.50
הוזיזבערין וואסס זאק	12.00	11.50
מאהן, ברוטטו 97 פל., בלוי	26.—	30.—
האנאמאגן	10.50	10.75

ראה-שווייזטוס 31,50 גול.

שווייזטוס, פערסטאפענס. 35,75 גול.

Herausgeber und verantwortl. Redacteur: Carl Lederer

Druck von Markus Neuer Budapest, Franz-Josefs-Platz 5.

דענען ווייסען געפעללט דאס געזעטץ ניכט, אויף זא פיעל אאבען, פערשיעדענען ווייסען געזעטצה עס אין מישפטץ אונד וועלכען דען וועהלערן צו וועהלען, דאך ווייל איך איבערצייגט בין, דאס דיעזעס גע־זעטץ אין בעריידס אים איזט, איזט עס פאר־געלעגען, אונד וואס וועדרדען ווייר נאכהער פערהאנ־דעלן? עטוואס אין פאפיערען געזעטץ, וועלכעס ביא דען וועהלער איינע גוטץ קאר־עשפונדאפפט זיין ווירד? שטיערערפערהאזוס, זין דענן, מיינע הערדען, זאלן איינזעהען האבען איך דאך, אין דענן מיר פאר אללעס אנדערען דיא געכטטען וועהלען פאר איינען שייעבען, אללעע געזעטצע פאר דען וואה־לען ניכט צור פערהאנדלונג צו בריינגען. — הערר אטטאך הערמאנן האט איך נעזאגט, דאס איך נכטס געטהאן האבע גענען דען אנט־סעמיטזמוס. איך פאראנ נין, אב נס איזט דער ערשיינונג דעס אנט־סעמיטזמוס יעמאנדען גענעבען האט, דער דען אנ־מי־סעמיטזמוס זא שאנגנסלאן גייטיעלט העטטע, וויא איך.

דער הערר אבגעאָרדנעטע האט איך פאר־געבראכט. דאס גענען דיא אישאצישען „12 הראשים" אללגעלאנגט נאכדעם ניכטעהרטשיין האט, בין ענדליך דאס פערפאהרען גענען דיעזע דרוק־ווערטע איינגעריישט ווארדע. דאס אבער דאס שוואר־גערכט איין פרישטעבענדעס ארטהייל פעללטע, דאס האט ער געבילליגט.

איך גבעב צו, דאס איך הייר נעפעהלט האב־בע. איך ווייל ניכט דראהען; אבער וועגן וויא בין־הער בעלעגען. וועלכע דיא אנטי־סעמיטישע העצע זיך צום ציעלע מאכען, דך וויא שנאטטע פערטיה־רען ווערדען, ווערדע איך מיט דעם פערהאנגען הערפאר־קערען. דאס דאס: וויא אזי אינגעזונט דער העטצע־יין נעגען קאנפעסאנען איינע נאסטע מאכט אין דיא הערדע דער רעגיערונג לענגען מאגע.

הערר פאן טיסא אנט נאך, דאס איך הר אי־בערצייגט איזט. דאס אין דער צוקונפט איך אין אונגארן דיא אללגעמיינע צווילעהע איינגעפיהרט ווערדען ווירד; הייטע איזט עס עראך צו פרה־דא. אבר דיא ווירדע איך אים לאנדטאגע ווידערבאל־לען. ער בטטטיגט דיא אפרהאגע אנגענעהמען.

אינגאין הערלי״ נטטטט דען נעזעטצענס. ווארף אן, שליעסט זיך אבער דעם בעשלוסאנטראג אראנים אן.

דיא פרייאנזטצונג פונ מיט אינגעס וואר־נעפעטס צווישען אישאצ אונד הערמאנן אן, ביא דיעזעס געעיגנטס דער איירפאפאישען פאלמער פאן דער יידישען זיטטליכקייטלעהרע אונד דער יידישען געשעטצגעבונג אבגעשאפפט.

עהען צווישען אונגארן אונד יודען זינד פאר אינד נאך דעם אבערגלייבס דער אונגארן צום פרייסגעזאנגס אפט נענוג פאר־געקאמען; דענן אללס דיא אונגארן דאס פרייסגעזאנגס אנגענאמען, וואור־דען דייזע נעזעטצע אין דען פרייסגעגען נעשאפ־פען, וועלכע דיא עהע צווישען יודען אונד כריסטען פערבייטען.

אין זאלכעס געזעטץ וואורדע אים יאהרע 1192 נעשאפפען, אים יאהרע 1223 נעלאבטע דער קאנזיל אנדרעאס דער צווישע דעם פעפסטליכען לע־גאטען, אללען יודען. דיא כריסטליכע נאטיאנען האבען, דיא לעטצטערען צו עגטרייטען אונד דיא עהעשיידונג אללגעזעטצען צו לאסטען. אונטער לא־דיסלוס דעם פיערטען 1277 פערהענגטע דיא אפטער סינאדע דאס שטראפען אבבער יעגע. דיא מיט יודען אייגע עהע שליעסען, מאן זעהט אללזא, דיא מישעהען צווישען יודען אונד כריסטען וואורען דורך דריא פיער יאהרהונדערטע אביכלך אין אונזערעם לאנדע.

אבערענס ווערע עס פערגעבענע מיהע, מיט דען אנטיסעמיטען פערגעטטטט צו דערען. דייזע הערדען האבען פיר אללע בעווייגונגען נור אייגע אנטואר־ט, אנדרעס אין בעדרוהטטטן, יעדיע, דער ניכט אהרער אנדכט איזט. דייא ער שאאבטטאגן אדער אבנאהרדנעטער, שטעהט אים זאלדע דער יודען אייגע לעהרע אבבע־, וועלכע בעזאגט, דייזע מענשען, דיא אונטער אונס לעבען, זינד פאן דער נאטור ראגו בעשטטטט. דאס פערדערבען אהדרער נעבענגעשטען הערבייגונגען אהדרען אייגע זאלכע לעהרע ווילל אייגאר דיא פערטילגונג.

דיא הערדען אאנען יעמצט. דיא הטטטען עס ניכט זא נעמיינט. אבבער דאס פאלל נטטטט פאן אהדרען לעהרען דאס־טעגען. וואס עס האאבען אייג־ען פערשטעהט. ניכט אוטאאנטטט זינד דיא יודען דיטט 16 יאהרען יטאאנצטרט; אייגע נייע נענעראציאן איזט נטטהער אויפגעוואכטען אונד פערבייע יטטצט אז אהרנען דאס לעבען זא פערבטטטעהט ווירד. פוהלען דיא מיט שאאלץ אונד לייעבע דיא אנדרע דיא זא אן דייעזע אאטטאלראנד קנטטטען

אונד דענן אטטאאנ גלוכבט. דאס עס צטטען נעבען ווירד. דיא מאן דיא יודען אוטס דער נאציאן בראנגען, אהרען צוואטטטנאנגטטט

איגנטס פולסקי: איך נעהמע דען עגס־ווארף אן, ווייל וועגן ער דורכפאללען ווירדע, זא קאנגנטן דיא קלערוקאלען אונד אנט־סעמטען גלייכען, דאסס דאס אבגעאקרדעגעגעהיי מס איה־נען גלייכע ריגנטע צור אבלעהרונג האט. איך בע־האלטע מיר יעדאך פאר, פיר אראנגס בעשלוסאנ־מראג (אבלינאטאריישע צווילעהען) אז שטיממען.

אמטע פרמאן: מאן זאלע אטמער נור נאך גרונדזעטצען האנדעלן, אונד נישט נאך דעם בעדירפנים דעם אונענבליקס. דער גרונדזאטץ אבער פערלאנגט דיא אבלינאטאריישע צווילעהע, עס איזט דיא צייט גענאמסמען, מיך איבער דען אנ־טי־סעמטיסמוס צו אייסערן. איך בין נידע דיא וועגע אישטאצים גענאנגען; דיעזער וועג האט דאס פאלק פערפירדס, מיט דעם קאפף דורך דיא וואנד צו רעגנען, אונד עס זינד איך מעגנען צום אפפערגע־פאללען. אישטאצי האנדעלט נישט כרי סטליך. אבער אויך דיא יודען מוססען זיך רעפארמירען; מאן מוס דיא גלויבענס־זעטצע דעס יודענטהומס קענגען, וויא מאן דיעיגע־גען דער אינדערען קאנפעסיאגען קענגט: דארום זאללטען דיא יודען אינגען קאנגרעס צוזאמ־מען בערופען, אונד אייגע אונגארישע־יודי־שע קירכע בילדען. דיא יודען האבגען אויך מיך אלס אייגען פערטרעטסטען ברעדיגטען (אלס ער דיא תשובה חיפש תורה אבשאפפען וואללטע). איך אבער וואר נידע פיינד־דער מינסטערפרעד־דענט האט בייא דיעזער גזעטצעגס־פארלאנגע נור דיא נעכסטען וואהלען געראכטט. אום אס־זעלבסטס דיא גזרוהען בעגינגסנגס. אום אס־בען פישען צו קאנגען. איך נעהמע דאס גזעטצע נישט אן.

הערויף קאם אין ווארטנגעבע צווישען אישטאאר אונד הערמאן, דיא פערזאגליכע קאמע־לימענטע אורסטיסטען. אונד דיא פאן דעם פרעי־דענטען עמפעני אונד מערדערען אבגעאדרעגטען צווישענרעדע הארן מוססען.

מינסטערפרעזידענט קאלאמאן טי־סא: נעעדרטשע הייז! איך ווילל מינעריזיס־ זעדר קורצין שארפגען. דאך מוס איך איינע בע־מערקונגען אבבער דען אנט־סעמטיסמוס מאכען. אבבער וועלכען איך צו שא־ففען נישט דיא אבדבס האטטע. ווייל איך דיא פארלאנגע וועדער פיר אין סעמטישעס. נאך פיר אין אנט־סעמטישעס. זאג־דערן פיר אין דורך דיא דעסטאנדיגקייט בעגרינ־.

פאלליטאן.

פירסט אונד יודע.

(שלוס.)

דער פירסט מעדקעט נישט, דאס פאן דען דוקאטען פעקע פערלאסט; האטטע זיא דיא מוסטע דער בעריטס גאנזגעעהלט אונד ריכטיג בעזאנדערן, אין דיעזער בעציעהונג בעליעב דער דיעסאטאל זיר אללא אינע פאללען; — פראגערנס אללטע יר שווער דאפיר בוסטן, דוקאטען, ווי קיינע לייכט פערדיילבע שטייג; וא לאנגן דעם ארטען אפפען זא שווער אים מאנגן. דאס יר עריקאנקעט אונד קרעפרישע.

דער פירסט בעפאהל דיינען בעריגנסטן, דען מאדטען אפפען ווענגזשאפפען. דיעזע נאהמען דען לייגנאס. אום אירן אים נאריטען צו פערשארען. מאאטע איינבאיגס קאם דאצו. —

„וויסס איהר,“ רעדעטע ער דיא בעריגנסטן אן, „איהר קאנגנט דאס פיטזלסהריר דעס פערשטאקטען פיעפקסוידען, דעס מאהן. אבגס דוס ווי שטיסען מאן איהם אונד וויינגס ווייבע אינען מיסגינען שרעקען אינאגען?“

דיא בעריגנסטן ליעסטן זיך דיעזעס נישט צווייטמאל זאגען; וא פריסען זיך דעס ראהען שאאטעס. דיא וואר־־־ פען, בוי בוי נאכס גזעוואהרדען; דאנן שלעפפטן דיא דאס מאדטע מהיער אינס דארף.

עס וואר אין שאלפיאהר, אונד דאס פסס־פעס פיעל שפעס, וא דאס עס שאן לאנגע פאר דעם פעפסע דעם ופסטרליך וואהרס געוואהרדען. ביי אפפענגס פענסטער וטאסן מנהס אונד קראבל אים דונקעל, זיך וואהרנעמאל פאן בוי דיא הוראנאהמגדען פעפסע אנשטראלפענד, פיר דאס דיא נאך נאר נישט פארבעריישעס האפפטן.

דא פיעל פאאטעלך אין דונקעלע קאפטע דורך דאס אפפענע פענסטער אינס ווינטער. דריטטן ערטאאטע אין הארנישעס גערלבטער. דאנן הארטע מאן, וויא אינגע מענגע אייגלע דאפאנען.

„שטע ישראל!“ שריע מנהס. „מאן וויל אונס אין בלטוד אונטענגן!“ מאן דאס אינען מאדטען צו אונס הער־אינגשטיסמען, אום אונס דיא מעדטע צו בעשולדיגען, מאס אן, פריאא, ווי מיסמען דיא לייכט נלוך פערשארען, דאמיט דיא נישט בייא אונס נעפונדען ווערדע.“

אשטערנד אונד בעבענד ערהאב זיך קראנזל אונד מאסטע דיא לייכט בים קאפפע, ווערהענד מנהס דיא בייגע עמפאראב.

דא פינג עס מאאטעלך אן צו קלירען, אונד אין דער דונקעלהיים אללטען גלנגענדע דוקאטען אויף דען בארן.

„וואס,“ שריע מנהס, „אום דער סנר מיט דוקאטען בעטולדע? דאס מיסמען ווייר דאך נעהמע אונטערזוכען. דאס לאן, פריאא, אונד האלט לייכט הערען; אין ווילל אונטער־דעם דאס פענסטער שליעסען.“

אלס קראנזל פון דעם לייכטע הערענקאס אונד דען מאדטען אפפען גרבלנקעט, שריע ווא לוים אויף.

„לסגן השם!“ ריף ווא. „וואס איזט דאס פיר אין מענש?“

„דאס איזט גאר קיין מענש,“ אנטפ מנהס. „דאס איזט אללע, דער אפפן דעם פרסטען. ווא אפפ האבע איך מיך אן ווינגן לוסטיגן שטרינגען ערגאבען, ווענן איך דראבגען אים שלאפפטן ווארר! דאס ארטע מהיער איזט קרע־פיר, אונד דיא בעדיינגען האבען זיך אין שאפ נעמאכט, אונדעס ווא אונס דאס מאדטע מיה דורך דאס פענסטער וטאסקן. הקשטען דא נעוואוהנען, דאסס דאס מהיער דוקא־מען פון לייבע האט!“

ער האב אויסס נייע דיא בינע דעס מאדטען אפפען אין דיא הארן אונד שטעלטע אים לייכטקייטען. דא דאללטען דיא הין, דיא שאנגן קרעמנגער דוקאטען אונד בערעקטען דען אוסבאדען. קראנזל הענגט דיא ווארען פינגאדען אן דאס אנדערע, אין דיעזער בעציעהונג אונד דאס אנדערע, אין דיא בייגע אונד בעדרעס. דאס אינגע מענגע אייגלע דאפאנען.

„שטע ישראל!“ שריע מנהס, „מאן וויל אונס אין בלטוד אונטענגן!“ מאן דאס אינען מאדטען צו אונס הער־אינגשטיסמען, אום אונס דיא מעדטע צו בעשולדיגען, מאס אן, פריאא, ווי מיסמען דיא לייכט נלוך פערשארען, דאמיט דיא נישט בייא אונס נעפונדען ווערדע.“

אשטערנד אונד בעבענד ערהאב זיך קראנזל אונד מאסטע דיא לייכט בים קאפפע, ווערהענד מנהס דיא בינע עמפאראב.

דא פינג עס מאאטעלך אן צו קלירען, אונד אין דער דונקעלהיים אללטען גלנגענדע דוקאטען אויף דען בארן.

„וואס,“ שריע מנהס, „אום דער סנר מיט דוקאטען בעטולדע? דאס מיסמען ווייר דאך נעהמע אונטערזוכען. דאס לאן, פריאא, אונד האלט לייכט הערען; אין ווילל אונטער־דעם דאס פענסטער שליעסען.“

אלס קראנזל דעם לייכטע הערענקאס אונד דען מאדטען אפפען גרבלנקעט, שריע ווא לוים אויף.

„לסגן השם!“ ריף ווא. „וואס איזט דאס פיר אין מענש?“

„דאס איזט גאר קיין מענש,“ אנטפ מנהס. „דאס איזט אללע, דער אפפן דעם פרסטען. ווא אפפ האבע איך מיך אן ווינגן לוסטיגן שטרינגען ערגאבען, ווענן איך דראבגען אים שלאפפטן ווארר! דאס ארטע מהיער איזט קרע־פיר, אונד דיא בעדיינגען האבען זיך אין שאפ נעמאכט, אונדעס ווא אונס דאס מאדטע מיה דורך דאס פענסטער וטאסקן. הקשטען דא נעוואוהנען, דאסס דאס מהיער דוקא־מען פון לייבע האט!“

פירסט אונד יודע.

(שלוס.)

דער פירסט מעדקעט נישט, דאס פאן דען דוקאטען פעקע פערלאסט; האטטע זיא דיא מוסטע דער בעריגנס גאנזגעעהלט אונד ריכטיג בעזאנדערן, אין דיעזער בעציעהונג בעליעב דער דיעסאטאל זיר אללא אינע פאללען; — פראגערנס אללטע יר שווער דאפיר בוסטן, דוקאטען, ווי קיינע לייכט פערדיילבע שטייג; וא לאנגן דעם ארטען אפפען זא שווער אים מאנגן. דאס יר עריקאנקעט אונד קרעפרישע.

דער פירסט בעפאהל דיינען בעריגנסטן, דען מאדטען אפפען ווענגזשאפפען. דיעזע נאהמען דען לייגנאס. אום אירן אים נאריטען צו פערשארען. מאאטע איינבאיגס קאם דאצו. —

„וויסס איהר,“ רעדעטע ער דיא בעריגנסטן אן, „איהר קאנגנט דאס פיטזלסהריר דעס פערשטאקטען פיעפקסוידען, דעס מאהן. אבגס דוס ווי שטיסען מאן איהם אונד וויינגס ווייבע אינען מיסגינען שרעקען אינאגען?“

דיא בעריגנסטן ליעסטן זיך דיעזעס נישט צווייטמאל זאגען; וא פריסען זיך דעס ראהען שאאטעס. דיא וואר־־־ פען, בוי בוי נאכס גזעוואהרדען; דאנן שלעפפטן דיא דאס מאדטע מהיער אינס דארף.

עס וואר אין שאלפיאהר, אונד דאס פסס־פעס פיעל שפעס, וא דאס עס שאן לאנגע פאר דעם פעפסע דעם ופסטרליך וואהרס געוואהרדען. ביי אפפענגס פענסטער וטאסן מנהס אונד קראבל אים דונקעל, זיך וואהרנעמאל פאן בוי דיא הוראנאהמגדען פעפסע אנשטראלפענד, פיר דאס דיא נאך נאר נישט פארבעריישעס האפפטן.